

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Федорчук О.М. доцент, к.е.н.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Аграрний сектор у всьому світі – важливий сектор економіки, де державне втручання є швидше закономірністю, ніж винятком. Для цього існує багато причин. Специфічні причини державного втручання в аграрне виробництво з часом змінюються, так само, як і природа політичних, соціальних та економічних середовищ, у межах яких функціонує сільське господарство. Такі дії держави називаються її аграрною політикою. Політика характеризується цілеспрямованими, послідовними діями, на відміну від випадкових і непостійних видів діяльності, які притаманні приватній фірмі або індивідууму. Політика включає планування, що базується на певних звичаях, цінностях та цілях, а також на порівнянні витрат і прибутків, пов'язаних з прийняттям того чи іншого плану. Елементи політики – цілі, які можуть бути встановлені, засоби для досягнення цих цілей, виконавчі органи, такі, як агенти чи агенції, що активізують та контролюють згадані засоби, а також обмежувальні фактори, які існують при виконанні заданого плану чи програми.

Досвід економічно розвинутих країн світу із соціально орієнтованою ринковою економікою переконує, що її створення і ефективне функціонування не можливі без державного регулювання найважливіших параметрів розвитку суспільного виробництва найважливіших параметрів розвитку суспільного виробництва і соціальної сфери. Необхідність у такому регулюванні явно проявилась під час сучасної фінансової кризи.

Нині державне регулювання є органічною складовою частиною ринкової економіки. Його головна функція – нейтралізація внутрішніх і зовнішніх негативних тенденцій, що виникають через внутрішні протиріччя, які притаманні ринку і можуть призвести до таких негативних явищ, як перевиробництво, безробіття, невиправдана диференціація доходів населення тощо. Мистецтво державного регулювання економікою – це ефективна компенсація негативних дій ринкового механізму, недопущення небажаних соціально-економічних наслідків.

В умовах ринку сільське господарство піддається негативному впливу різних факторів нестабільності: природних, економічних, соціальних. Тому не випадково в державне регулювання сільськогосподарського виробництва, підтримки доходів аграрних товаровиробників, їх захист повинно займати чільне місце в соціально-економічній політиці держави. Вільна конкуренція в чистому вигляді на ринку сільськогосподарської продукції давно, по суті, перестала існувати. Держава через різні важелі почала впливати на процес саморегуляції попиту і пропозиції в інтересах аграріїв і суспільства в цілому. Стало очевидно, що ринок як основний регулятор виробництва сам став суб'єктом регулювання з орієнтацією на досягнення соціально-економічних здобутків.

В умовах розвинутого ринку державне регулювання економіки повинно здійснюватися не директивним управлінням виробничою і фінансовою діяльністю підприємств та інших суб'єктів господарської діяльності, а управлінням соціально-економічними процесами за допомогою таких ринкових інструментів як тарифи, відсотки, податки, кредити, цінні папери, амортизаційна політика, пільги, державне замовлення і контракт, резерви, субсидії, субвенції, державне мито та ін. Вони використовуються як прямі і опосередковані регулятори розвитку економіки, забезпечують умови для саморегуляції в бажаному напрямі.

Крім економічних, соціально-орієнтована ринкова економіка вимагає адміністративних методів втручання і саме в ті її сфери, де перші з них не можуть дати бажаних результатів. Це стосується використання землі і корисних копалин, захисту навколишнього середовища, соціальних гарантій щодо мінімальної заробітної плати, тривалості робочого дня і підтримки безробітних, політики протекціонізму з метою захисту внутрішнього ринку, обґрунтування і реалізації державних програм, що мають глобальне значення для розвитку економіки країни, регулювання розвитку соціальної інфраструктури і витрат держави, підтримки валютного курсу тощо. Тепер стає очевидним, що державне регулювання економіки має бути збалансованим і не повинно підміняти ринковий механізм, а лише доповнювати його завдяки грамотному застосуванню економічних важелів впливу на розвиток суспільного виробництва в межах дії економічних законів ринку.

Загально відомо, що вихід сільського господарства з кризового становища неможливий без загальної макроекономічної стабілізації та успішного реформування аграрної сфери. В свою чергу, встановлення стабільності та сприятливої макроекономічної ситуації в країні потребує достатнього рівня забезпечення населення продовольством, що у важких умовах сучасності нереально без певних форм державної підтримки.

В умовах фінансової кризи виявилась особлива вразливість сільського господарства на економічний спад та інфляцію. З усіх галузей народного господарства найбільш радикального і дійового державного регулювання та підтримки для нормального розвитку вимагає саме сільське господарство. Це зумовлено тим, що, по-перше, дана галузь є життєво необхідною в будь-якому суспільстві й розглядається як пріоритетна при обґрунтуванні перспектив соціально-економічного розвитку країни; по-друге, сільськогосподарське виробництво через існування проблем не може ефективно розвиватися без стабілізуючого впливу держави. Характеризуючи структуру фінансової підтримки розвитку агропромислового комплексу на державному рівні (без урахування видатків на місцях — через відсутність відповідної звітності та незначний їхній розмір), вкажемо на переважання в абсолютному розмірі непрямої підтримки за допомогою спеціальних режимів і механізмів оподаткування над прямим бюджетним фінансуванням.

Дослідженнями багатьох економістів-аграрників України доведено, що проблема підтримки з боку держави повинна розв'язуватися комплексно. Потрібен системний підхід, який би максимально враховував специфіку

агропромислового виробництва як суб'єкта народного господарства. Метою державної фінансової підтримки розвитку сільського господарства є: забезпечення достатніх рівнів дохідності та досягнення нормативного значення норми прибутковості виробничої діяльності аграрних підприємств усіх форм власності й господарювання, поліпшення еквівалентності обміну з підприємствами промислової галузі країни, поліпшення фінансової сталості та фінансового стану підприємств і організацій агропромислового комплексу.

Заходи державної фінансової підтримки вітчизняного сільського господарства, в тому числі пільги та преференції, повинні і застосовуються, насамперед, у пріоритетних сферах, які встановлюються Міністерством аграрної політики України та Урядом, і ґрунтуються на принципах економічної доцільності. Узагальнення досвіду державного регулювання та підтримки сільськогосподарського виробництва, аналіз його результатів дають підстави для висновку, що їх ефективність може бути досягнута, коли: ресурси, пільги, дотації, субвенції тощо виділятимуться під заздалегідь обґрунтовані державні програми розвитку сільського господарства і підтримки сільськогосподарських товаровиробників; забезпечується безумовне дотримання аграрними підприємствами обов'язкових вимог, що передбачаються даними програмами; наперед точно визначається частка держави і частка підприємств у витратах при реалізації відповідних програм. Саме поєднання фінансових можливостей державних програм створює сприятливе середовище для ефективного функціонування аграрних підприємств.

Таким чином, цілеспрямована державна фінансова політика повинна забезпечити розвиток агропромислового комплексу як високорозвиненого та ефективно працюючого сектора економіки, а також як визначальної умови успішного функціонування народногосподарського комплексу країни в цілому.

Список літератури:

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія. / Андрійчук В.Г. - К.: Кі ІКУ, 2005.- 292 с.
2. Державне регулювання економіки: підручник / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога. - К.: Атіка; Ельга-Н, 2000. - 592 с.
3. Малік М.Й. До питання фінансового забезпечення підприємницької діяльності на селі / М.Й. Малік // Проблеми фінансової підтримки малих та середніх підприємств на селі. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004.- С. 11-16.
4. Месель-Веселяк В.Я. Розвиток господарських формувань і організація виробництва в аграрній сфері АПК / В.Я. Месель-Веселяк, П.Т. Саблук, М.В. Зубець. - К.: ІАЕ УААН, 1999. - 296 с.
5. Шпичка В.П. Комплексное развитие АПК регионов и обеспечение продовольственной безопасности / В.П. Шпичка, В.Г. Ткаченко // Економіка АПК.- 2006.- №2.- С. 6-24.